

کتابخانه

گنجینه

شعر و حد
کنگره مجازی

شعر و حد اسلا

۸

شده است؛ چنان که می‌خوانیم: «وَإِيَّاكَ وَالْفِرْقَةَ فَإِنَّ الشَّاذَّ مِنَ النَّاسِ لِلشَّيْطَانِ؛ از تفرقه و جدایی بپرهیزید؛ به درستی که آن کس که از اجتماع دوری می‌کند به دام شیطان می‌افتد»!

در این میان ذکر چند نکته ضرورت فراوان دارد: وحدت اسلامی از واجبات بزرگ الهی است که هر مسلمان موظف است در احیای آن بکوشد و از عوامل تفرقه‌ساز بپرهیزد. همچنین این مسئله از مصادیق اتم‌امر به معروف و نهی از منکر است و مسلمانان وظیفه دارند در طریق برادری دینی بکوشند و حقوق برادری را رعایت کنند.

وحدت به معنای دست کشیدن از اعتقادات خود، هضم شدن مذاهب در یکدیگر و تشکیل یک مذهب انضمامی نیست. این مسئله را اغلب متفکران اسلامی و طرفداران وحدت اسلامی تأکید کرده‌اند که وحدت به معنای حفظ اعتقادات هر مذهب و تلاش برای نگه‌داشتن مشترکات و پرهیز از تحریک عصبیت‌های بین‌المذهبی و حفظ اسلام در برابر بیگانگان و دشمنان است. بنابراین طرح مباحث کلامی و اعتقادی در فضاهای علمی و به دور از هیجانات و تنش‌های اجتماعی، ضرری به وحدت اسلامی نمی‌زند. در این باره، مطالعه دیدگاه‌های شهید مطهری در موضوع وحدت، مسئله را روشن‌تر خواهد کرد.

طرفداری از وحدت، منافاتی با مبارزه با بدعت‌ها و سازش نکردن با ظلم‌ها ندارد. پر واضح است که باید در مقابل بدعت‌ها، کج‌روی‌ها و اندیشه‌های باطل و نیز در برابر زورگویی‌ها و اندیشه‌های استکباری ایستاد. اما در این میان باید حساب توده‌های مسلمانان را از یک گروه افراطی که گاه با تکفیر دیگران و گاه با قتل و جنایت، در جوامع اسلامی فتنه ایجاد می‌کنند جدا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

اندیشه وحدت اسلامی پیش از هر چیز، اندیشه‌ای قرآنی - حدیثی است. در قرآن کریم، حدود بیست آیه به موضوع وحدت اسلامی و پرهیز از اختلاف و تفرقه‌افکنی اشاره دارد. از آن جمله می‌توان به آیه ۱۰۳ سوره آل عمران اشاره کرد: «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ؛ همگی به ریسمان خدا چنگ زنید و پراکنده نشوید و نعمت (بزرگ) خدا را بر خود به یاد آرید که چگونه دشمن یکدیگر بودید و او میان دل‌های شما الفت ایجاد کرد و به برکت نعمت او برادر شدید. و شما بر لب حفره‌ای از آتش بودید، خدا شما را از آن نجات داد؛ این چنین خداوند آیات خود را برای شما آشکار می‌سازد، شاید پذیرای هدایت شدید».

در احادیث معصومان علیهم‌السلام نیز به این مسئله اهمیت فراوان داده

کرد. پس رعایت وحدت اسلامی، منافاتی با مبارزه با گروه‌های تکفیری و جنایت‌کاران و تجاوزگران به جان و مال مسلمانان ندارد.

هر اندیشه‌ای آن هنگام تعالی می‌یابد و در دل توده‌های مردم نفوذ می‌کند که با زبان هنر و ادبیات آمیخته گردد و بر جان‌ها بنشیند. بی‌تردید اندیشه وحدت اسلامی نیز آن هنگام که با متعالی‌ترین عنصر ادبیات، یعنی شعر، توأمان گردد؛ اثری صد چندان می‌یابد و به باوری عمیق در دل‌ها تبدیل می‌شود. از این رو نقش شاعران در گسترش اندیشه وحدت اسلامی، نقشی کم‌نظیر و رسالتی بی‌بدیل است. در گذشته نیز شاعران بزرگی چون اقبال لاهوری به گسترش فرهنگ عمیق اتحاد اسلامی و ضرورت نگه‌داشت آرمان‌های دینی همت گماشتند و آثار فاخری عرضه داشتند. این مهم باعث شد که زمینه برپایی «نخستین کنگره مجازی شعر وحدت اسلامی» ایجاد گردد. استقبال کم‌نظیر شاعران کشورمان و ارسال آثار فاخر آنان به دبیرخانه؛ نشان از باور عمیق و اهتمام شایسته ایشان به مسأله وحدت اسلامی دارد.

همزمان با برگزاری دومین کنگره مجازی شعر وحدت اسلامی، صاحب‌های با شاعر ارجمند جناب آقای حسن بیاتانی، دبیر دومین کنگره مجازی شعر وحدت اسلامی ترتیب داده شد تا زوایای مختلف این کنگره مجازی بیشتر مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

در مورد ضرورت برگزاری کنگره شعر وحدت توضیحی بفرمایید.

برای پاسخ به این سوال هم باید درباره ضرورت شعر توضیح بدهم و هم در مورد ضرورت موضوع وحدت. شاید زیاد نیاز به توضیح نباشد که هنرمندان در حمایت، شکل‌گیری و تقویت جریان‌های اجتماعی چه نقش مؤثری می‌توانند داشته باشند و در بین هنرها، شعر از جهت تاثیرگذاری و از این جهت که می‌تواند محتوای هنرهای دیگر را تامین کند و با تلفیق با هنرهای دیگر تاثیر مضاعفی را بیافریند نقش بی‌بدیلی دارد.

اگر تحولات دهه‌های اخیر و چند سال اخیر دنیا و به خصوص جهان اسلام را رصد کرده باشیم، متوجه خواهیم شد که هر چه جلوتر می‌آییم حوادث و تحولات، شتاب بیشتری می‌گیرند و ما هر روز با اتفاق و تحول تازه‌ای روبه‌رو هستیم. موضوعاتی مثل بیداری اسلامی و انقلاب‌های مردمی که در این سال‌ها در کشورهای اسلامی صورت گرفته یا در حال شکل‌گیری است. حوادثی از قبیل غزه و جنگ‌ها و آتش‌افروزی‌های اسرائیل. دخالت‌های نظامی امپریالیسم در منطقه‌ما، شکل‌گیری گروه‌های متنوع تکفیری و تکثیر روز به روز عمامه‌های انگلیسی که هر دو در یک پروژه تعریف شده‌اند و وظیفه مشترکی دارند و همچنین مسائل جزئی‌تری از قبیل فاجعه‌مانا، شیخ نمر، شیخ زکراکی و ... از طرفی شاعران انقلابی در قبال همه این مسائل وظیفه خطیری به دوش دارند و از طرفی سرعت و شتاب حوادث باعث شده که موضوعات جزئی‌تر هر روز تحت‌الشعاع موضوع جدیدتری قرار بگیرند.

ضرورت شکل‌گیری کنگره وحدت از این لحاظ است که موضوع

وحدت، می‌تواند تمام موضوعات کلی و جزئی ذکر شده را تحت پوشش قرار دهد و از طرفی می‌تواند به تقویت جبهه مقاومت منجر شود و از طرفی اصلی‌ترین حربه تمام پروژه‌های اخیر جبهه استکبار را که تفرقه‌افکنی میان صفوف مسلمانان است، خنثی کند. در واقع انتخاب موضوع وحدت به جهت این است که در شرایط غبار آلود و فتنه، دشمن اصلی گم نشود.

نحوه شکل‌گیری اولین کنگره شعر وحدت را بفرمایید.

طرح اولیه شکل‌گیری کنگره شعر وحدت، توسط شاعر و فاضل ارجمند حجت‌الاسلام جواد محمدزمانی مطرح شد و با پیگیری ایشان طرح به مرحله اجرا رسید. این طرح به خوبی، کنگره‌های مشابه و پراکنده‌ای را که پیش از این با موضوع وحدت برگزار شده بودند، آسیب‌شناسی کرده بود چرا که محصول خروجی این کنگره‌ها در نهایت شعر نبوی بود و موضوع وحدت آن‌گونه که باید در آن‌ها پررنگ نبود. از طرفی شیعیان انگلیسی پروژه هفته براثت را به طور قوی و هماهنگ کلید زده بودند و به ساخت محصولات متنوعی مشغول بودند و این در حالی بود که ما برای موضوع وحدت برنامه منسجم و تولیدمحوری نداشتیم. در این شرایط طرح کنگره شعر وحدت می‌توانست محتوای برنامه‌های متنوع هنری را تامین کند.

اتفاق مبارک دیگر این بود که این طرح توسط جامعه ایمانی مشعر اجرا شد. جامعه ایمانی مشعر به طور مستقیم با هیأت مذهبی کشور در ارتباط است و می‌دانیم که یکی از نقاطی که دشمن می‌تواند در مورد تحریک مذهبی و ایجاد تفرقه روی آن سرمایه‌گذاری کند هیأت مذهبی هستند.

به همین جهت در فراخوان کنگره فقط شعر کلاسیک مورد توجه قرار گرفت تا بیشترین استفاده را در هیأت داشته باشد.

الحمدلله کتاب خوبی از تولیدات اولین کنگره در تیراژ بالا منتشر شد که به دست بسیاری از ذاکرین اهل بیت علیهم‌السلام رسید.

از آنجا که موضوع وحدت موضوع تازه‌ای بود و می‌توان گفت بعد از اقبال لاهوری به طور جدی مورد توجه شاعران قرار نگرفته بود اکثر آثار ارسالی به کنگره آثار تولیدی و غیر تکراری بودند و این برای کنگره موفقیت بزرگی محسوب می‌شود. اطلاعات آماری این کنگره از قبیل اینکه چه تعداد اثر و چه تعداد شاعر در این کنگره شرکت کردند همه در سایت کنگره‌های مجازی به نشانی poemcongress.ir موجود است.

اهداف برگزاری کنگره دوم را بفرمایید و این که چرا دوسالانه برگزار شد؟

دو سالانه بودن یک کنگره می‌تواند نشان دهنده این باشد که اولاً کنگره برای این موضوع برنامه مستمر و هدفمندی دارد و ثانیاً برای ماندگاری و کیفیت بالای اشعار اهمیت قائل است. موضوع وحدت موضوعی است که تاریخ انقضا ندارد و اگر شعر با کیفیتی در این حوزه تولید شود آن شعر نیز تاریخ انقضا نخواهد داشت، پس هزینه کردن سالانه برای این کار ضروری به نظر نمی‌رسد، ضمن اینکه لازم است در هر کنگره شعرای بیشتری را به تولید اشعار با کیفیت بالاتر ترغیب کرد.

اما اهداف کنگره همان اهداف کنگره نخست است، ضمن اینکه در این کنگره با تحولات جدیدی مواجه هستیم. دومین کنگره تحول کیفی اشعار را به طور جدی مورد توجه قرار داده است. به همین منظور راه‌هایی را برای ارتباط مستمر با شرکت‌کنندگان در نظر گرفته است که شاید در کنگره‌های دیگر چنین کاری سابقه نداشته باشد. دبیرخانه علمی کنگره در نظر دارد در صورت تمایل شرکت‌کنندگان اشعار ارسالی را پیش از داوری نقد کند. دبیرخانه

شعر رضا نیکوکار از برگزیدگان نخستین کنگره‌ی مجازی شعر
وحدت اسلامی

گفتند از شراب تو میخانه‌ها به هم
خُم‌ها به وقت خوردن پیمان‌ها به هم

از ما روده عقل و دل و دین و هوش را
وابسته‌اند اکثر دیوانه‌ها به هم

تو آن حقیقتی که تو را مژده می‌دهند
اسطوره‌های خفته در افسانه‌ها به هم

در هر نماز عطر تو تکثیر می‌شود
در امتداد وحدت این شانه‌ها به هم

هر خانه‌ای مناره‌ی الله اکبر است
اینگونه می‌رسند همه خانه‌ها به هم

جاری شده‌ست عقد اخوت میان ما
ای باب آشنایی بیگانه‌ها به هم!

وقتی که شمع راه تو باشی چه دیدنی‌ست
دل دادن دوباره‌ی پروانه‌ها به هم

چون دانه‌های روشن تسبیح با همیم
در هم تنیده سلسله‌ی دانه‌ها به هم

اعجاز بی‌نظیر تو عشق است و عشق تو
ما را رسانده از دل ویرانه‌ها به هم

حاضر است تا با رفت و برگشت‌های مستمر شعر بین کارشناسان
خود و شعرا در نهایت به تقویت محتوایی و کیفی اشعار کمک کند.
چه بسا با تذکر چند نکته محتوایی و فنی یک شعر بتواند ارتقاء
قابل توجهی پیدا کند. حتی دبیرخانه در نظر دارد اگر شعری ارتباط
ضعیفی با موضوع فراخوان داشت یا به هر دلیلی قابل راهیابی به
مرحله‌ی دوری نبود موضوع را در اولین فرصت به شاعر اثر اطلاع دهد
تا او در فرصت باقیمانده بتواند به رفع نواقص کار خود بپردازد.

نمونه‌ای از بازخوردهای کنگره و آثار رسیده را بفرمایید.

مجازی بودن کنگره موجب شده بود که ارتباط بیشتری بین
شرکت کنندگان و دبیرخانه برقرار باشد. این باعث می‌شد که
در طول برگزاری کنگره، بتوانیم از نظرات و پیشنهادات سودمند
شعرا استفاده کنیم. همچنین ایرادهای شکلی زیادی در برگزاری
همه کنگره‌ها هست که در نهایت بعد از اعلام دوری موجب
اعتراض و نارضایتی شاعران است. شاید در بسیاری از کنگره‌ها
این اعتراضات هیچ تریبونی نداشته باشند، اما ما پس از اعلام
دوری اعتراضات را هم منتشر کردیم و تلاش داریم که بعضی از
مشکلات کنگره‌ها به طور بنیادین حل شوند.

از شیرین‌ترین بازخوردهای این کنگره، شعرخوانی آقای رضا
نیکوکار در محضر رهبر معظم انقلاب بود. آقای نیکوکار از
برگزیدگان کنگره بودند و همان شعر برگزیده را در محضر رهبر
انقلاب خواندند و با تحسین مکررشان مواجه شدند.

از اتفاقات خوب دیگر، اشعاری بود که با انگیزه‌ی این فراخوان
تولید شدند اما به احتمالیه نرسیدند. با این حال جزء بهترین و
تمایزترین آثار در این موضوع بودند، از جمله مثنوی پرقوت و
زیبایی که جناب آقای سیدمحمدجواد شرافت سرودند و بسیار
مورد توجه هیأت مذهبی قرار گرفت.

چطور می‌توان از آثار رسیده به کنگره استفاده حداکثری برد؟

استفاده حداکثری از آثار، اولاً نیازمند وجود یک نقشه راه جامع و کامل درباره وحدت اسلامی است که در آن هر صنف و نهادی وظیفه مشخص خود را بداند و در نهایت برنامه‌ها و فعالیت‌ها بتوانند یک پازل را تکمیل کنند. ثانیاً نیازمند یک کار ستادی قوی و هماهنگ است تا بتواند قطعات این پازل را به یکدیگر متصل کند. الحمدلله در سال‌های اخیر هشیاری و اقدامات مبارکی در این زمینه ایجاد شده است. به هر حال اشعار کنگره قابلیت تبدیل به محصولات متنوع هنری را دارد و غفلت ما از این ظرفیت‌ها به نوعی به هدر دادن سرمایه‌ای است که در دست داریم.

در پایان درباره اینکه چرا این کنگره به صورت مجازی برگزار می‌شود توضیح بفرمایید.

ایده کنگره‌های مجازی یک ایده جامع و چندمنظوره است. در این طرح تمام مراحل یک کنگره به صورت مجازی برگزار می‌شود. از محاسن این طرح، یکی هماهنگی آن با اقتصاد مقاومتی است. یعنی حدود ۸۰ درصد هزینه‌های یک کنگره هزینه‌های مربوط به تشریفات و نیروهای متعدد اجرایی است که این هزینه در کنگره مجازی حذف می‌شود و از طرفی کنگره می‌تواند از محل این صرفه‌جویی به تقویت بعد علمی و افزایش جوایز بیندیشد. به عنوان مثال طرح نقد پیش از داوری که کار پرحجم و پر هزینه‌ای برای دبیرخانه محسوب می‌شود از برکات این صرفه‌جویی است.

ایجاد تحول در سیستم داوری و امکان حضور موثر همه اعضا در اختتامیه از مزایای این طرح است. با این حال آنچه امروز به

عنوان کنگره مجازی در حال برگزاری است با نقطه مطلوب بسیار فاصله دارد، چرا که این طرح نیازمند سرمایه‌گذاری مستقلی است و از عهده برگزارکنندگان یک کنگره خاص خارج است.

در پایان اگر نکته‌ای مد نظر دارید بفرمایید.

نکته پایانی مهمی که به نظرم ضروری است، این است که کنگره نخست و این کنگره با اولویت قرار دادن هیأت مذهبی فراخوان خود را به شعر کلاسیک اختصاص داده است، اما موضوع وحدت یک موضوع بین‌المللی است و با توجه به قابلیت کم شعر کلاسیک در حوزه ترجمه و ظرفیت بالای شعر سبید در این خصوص، لازم است نهادهای دیگری در این حوزه سرمایه‌گذاری کنند. همچنین دیر با زود کنگره شعر وحدت باید به یک کنگره بین‌المللی تبدیل شود تا بتواند از ظرفیت همه شعرای جهان اسلام استفاده کند.

حجت الاسلام جواد محمدز مانی (دبیر علمی نخستین کنگره مجازی شعر وحدت اسلامی):
خاطرم هست یک بار خدمت حضرت آقا عرض کردم می خواهیم **کنگره‌ی مجازی شعر تحت عنوان «وحدت اسلامی»** برگزار کنیم.
ایشان خیلی خوشحال شدند و فرمودند:
«**بند به اندازه‌ی یک کتاب درباره‌ی وحدت اسلامی صحبت کرده‌ام.**»
یعنی این موضوع این قدر مهم است که رهبر جامعه تا این اندازه درباره‌ی آن تأکید داشته است.
ما نباید بگذاریم افکار انحرافی در هیأت‌های ما راه پیدا کنند. تشیع انگلیسی می‌خواهد در هیأت‌های ما نفوذ کند و سنت‌های رایج و مسلم فرهنگ عاشورایی ما را منحرف کند. آن‌ها به دنبال این هستند که هیأت‌های ما خنثی و بی‌فایده شوند.

